

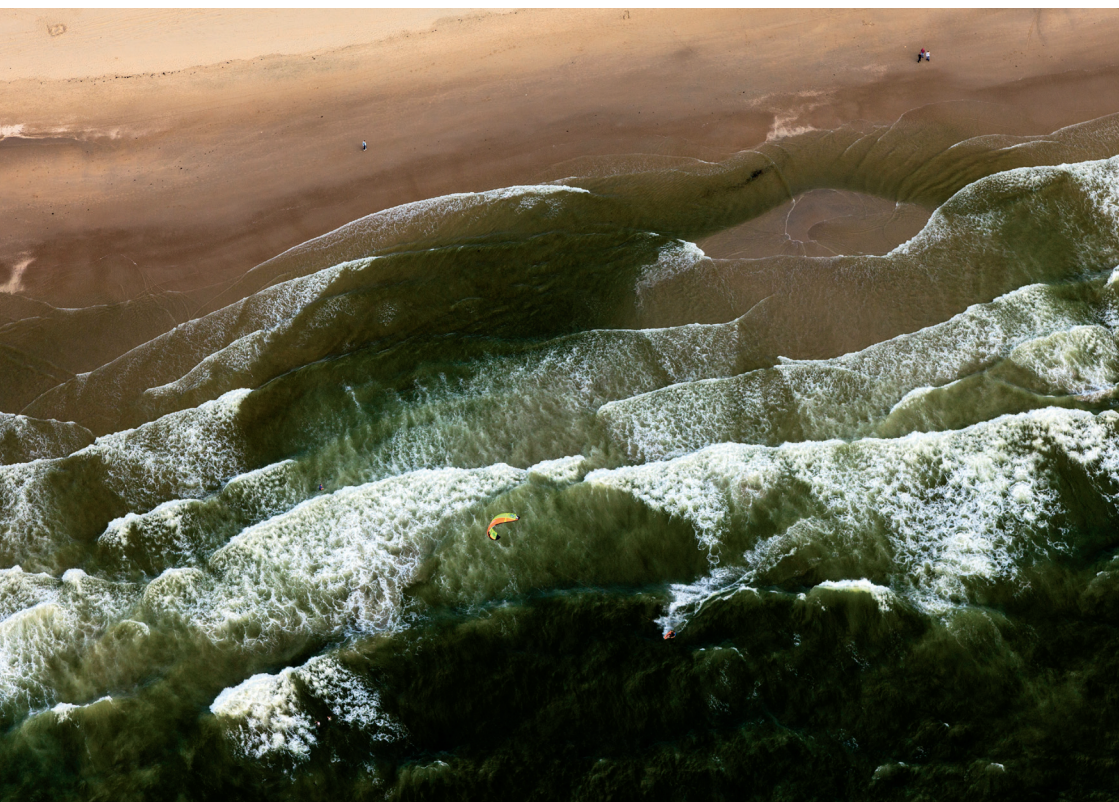

Deltaprogramma | Kust

Nationale Visie Kust

Kompas voor de kust

Bestuurlijke keuzes

Voorwoord

Het strand, de zee en de duinen stralen rust, ruimte en vrijheid uit. Niet iedereen weet dat die duinen tijdens een zware storm hard werken om de golven te weerstaan. Ze hebben daarmee een belangrijke functie om een deel van Nederland te beschermen tegen overstroming en maken veilig wonen, werken en investeren mogelijk.

Om die functie ook in de toekomst te kunnen waarborgen, is het van belang dat er een langetermijnvisie is op de kust. We moeten steeds kijken of we de waterveiligheid slimmer kunnen waarborgen. Uitgangspunt is dat we waterveiligheid steeds meer combineren met de ruimtelijke ontwikkeling; we willen ons land niet alleen veiliger maken, maar ook mooier.

Dankzij een gezamenlijke inspanning van de regionale overheden en het Rijk ligt er nu een nieuwe visie op de kust waar ik mee verder wil. Centraal staat een veilige, aantrekkelijke en economisch sterke kust. De visie geeft houvast voor nieuwe beslissingen die we moeten nemen in het kader van het Deltaprogramma.

Als opdrachtgever voor het deelprogramma Kust van het Deltaprogramma ben ik blij met deze visie, niet alleen omdat het een gezamenlijke visie is, maar ook omdat er concrete voorstellen in staan om het langetermijnperspectief van waterveiligheid te combineren met ruimtelijke ontwikkeling.

In de visie zijn veel nieuwe ideeën ontwikkeld, bijvoorbeeld over pilots voor kustbeheer en meervoudig ruimtegebruik. Ook zijn er initiatieven voor het ontwikkelen van parels aan de kust. Het is belangrijk dat we de ruimte nemen voor innovatie en dat we steeds nieuwe kennis opdoen en toepassen in de praktijk.

We weten nog niet alles. Daarom blijft het belangrijk om gezamenlijk onderzoek te blijven doen en mogelijkheden te verkennen. Daar hebben we uw kennis en inzet hard voor nodig.

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,

mw. drs. M.H. Schultz van Haegen

Aanbiedingswoord

De Nederlandse kust is een icoon, trekpleister en handelsmerk. Ze beschermt ons en daagt ons uit. De uitdaging ligt in het veilig houden van Nederland tegen overstromingen vanuit zee, het omgaan met onzekerheden en een verantwoorde benutting van de smalle, langgerekte kuststrook die zoveel functies herbergt.

Het antwoord op die uitdaging is deze Nationale Visie Kust. De gezamenlijke overheden van de stuurgroep Deltaprogramma Kust presenteren hierin een kompas voor de kust én een gezamenlijke adaptieve koers. Het kompas mét koers bied ik namens de stuurgroep aan de Minister van Infrastructuur en Milieu aan.

De kust van het Zwin tot de Eems-Dollard zal zich stap voor stap verder kunnen presenteren als onze gouden rand; een smalle strook met waardevolle landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten en met plekken om goed te kunnen ondernemen, verblijven, wonen en werken. Behoud en ontwikkeling van deze gouden rand gaat hand in hand met de maatregelen om ons land blijvend te beschermen tegen overstromingen. Het is namelijk ook een strook die we zonder regelmatig beheer en onderhoud stukje bij beetje moeten prijsgeven aan een stijgende zeespiegel.

De stuurgroep stelt in de visie een gezamenlijk proces voor met slimme oplossingen voor de ruimtelijke uitdagingen van morgen en de noodzakelijke aanpak voor waterveiligheid in de decennia die voor ons liggen. Om te komen tot deze oplossingen hebben we nadrukkelijk samengewerkt met kustorganisaties, markt en wetenschap. De oplossingen passen in de geest van het nieuwe Deltaprogramma: ze moeten flexibel zijn, elkaar aanvullen en elkaar niet in de weg zitten. We gaan daarvoor vooral gebruik maken van de natuurlijke processen die het zand langs onze kust verplaatsen. We willen dat 'één schep zand' meer doelen dient. En we stellen innovatieve oplossingen voor waarbij duinen, dijken en dammen, ons kustfundament en ruimtelijke ontwikkelingen in de tijd kunnen meegroeien met de zeespiegelstijging.

Met een veilige kust als solide basis zie ik veel kansen die verder zullen bijdragen aan de diversiteit, identiteit en uniciteit van de plekken langs Noordzeekust. Het is nu tijd om het kompas te gaan hanteren en om de gouden rand van Nederland gezamenlijk nog meer glans te geven.

DE VOORZITTER VAN DE STUURGROEP DELTAPROGRAMMA KUST,

Mw. ing. J. Geldhof

BESTUURLIJKE KEUZES NATIONALE VISIE KUST

KOMPAS VOOR DE KUST

Voor u ligt een brochure met daarin DEEL I van de Nationale Visie Kust. Daarin staat de bestuurlijke koers van de Nationale Visie Kust. In het bijbehorende visiedocument (DEEL II) staan de onderbouwing, de afwegingen, de toelichting en de uitvoeringsagenda met een overzicht van acties om de visie te realiseren.

U vindt DEEL I, DEEL II en de bijlagen bij de Nationale Visie Kust op de USB stick of op www.nationalevisiekust.nl. Op de USB stick en op de site vindt u twee bestanden:

- 1) Een interactief pdf-bestand van alle onderdelen van de Nationale Visie Kust in hoge resolutie, bedoeld voor het lezen vanaf het beeldscherm. Wij raden u aan om voor u het bestand gaat bekijken deze eerst te kopiëren van de USB stick naar uw computer.*
- 2) Een pdf-bestand van alle onderdelen van de Nationale Visie Kust met een lage resolutie, bedoeld voor het (dubbelzijdig) printen van het hele document of delen daarvan.*

Er is eveneens een map beschikbaar waarin u deze brochure, de USB-stick en uw geprinte (onderdelen van de) Nationale Visie Kust gezamenlijk kunt bewaren.

→ 1. URGENTIE VAN HET TOEKOMST-PERSPECTIEF

Ambitie

De kust is een uniek pluspunt van ons land. De kust beschermt miljoenen Nederlanders en hun have en goed in het (grotendeels onder zeeniveau gelegen) achterland tegen overstroming door de zee. De kustzone zelf huisvest meer dan een miljoen bewoners en ondernemers en is gastheer voor vele recreanten, toeristen en bezoekers. Ook herbergt de kust belangrijke bedrijvigheid, natuurgebieden, drinkwatergebieden, landschappen en cultuur. Onze kust fungeert onder andere als wezenlijke aanvulling op het drukke achterland en is daarmee van onschatbare waarde.

Als kustoverheden willen wij (d.w.z. de bij de kust betrokken overheden, verenigd in de Stuurgroep Deltaprogramma Kust) dat de kust in de toekomst veilig blijft en aantrekkelijker en economisch sterker wordt. Daarbij houden we rekening met regionale verschillen in ambitie en mogelijkheden. Door efficiënt werk met werk te maken kunnen we verstandig investeren, kunnen we innovatieve en integrale oplossingen bespoedigen en kunnen we een optimaal rendement van investeringen in veiligheid en ruimtelijke kwaliteit ook op lange termijn en voor toekomstige generaties continueren en verbeteren.

Onder de conditie van veiligheid en in samenspel met het achterland kan de kust zich ontwikkelen tot gouden rand van Nederland. De intrinsieke economische potentie van de kust kan (ook als regionale vestigingsplaatsfactor) beter worden benut. Er is naar onze verwachting meer maatschappelijk rendement te behalen wanneer we de kustontwikkeling in met name Noord- en Zuid-Holland en Zeeland verbinden met het grotere regionale belang. Wij vinden dat de kust onze gezamenlijke inzet verdient. Vanwege de verwevenheid van langetermijnveiligheid en de ruimtelijke ontwikkeling van vandaag en morgen moeten we daarbij ver vooruitkijken. De ervaring die we sinds 1953 hebben opgedaan, dat we Nederland veilig kunnen houden tegen overstroming, biedt stevig houvast om eendrachtig te kiezen voor verdere ontwikkeling van de kust.

Opgaven

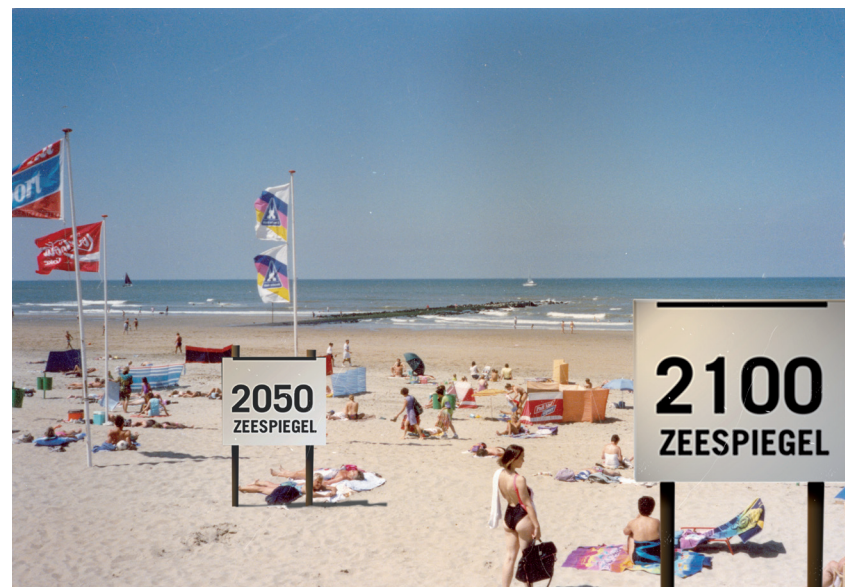
In dit streven pakken wij drie zaken aan:

- de structurele veiligheid van kust en achterland (die nu in hoofdzaak op orde is) vereist dat het zandige kuststelsel permanent in evenwicht gehouden wordt met de relatieve zeespiegelstijging door structurele erosie blijvend te compenseren en het meegroeien van de zachte en harde keringen te realiseren;
- de economie (die nu gemiddeld gezien stagneert) en de aantrekkelijkheid van de kustzone vereisen kwaliteitsverbetering en ontwikkelruimte. Voor een opleving van de economie is het nodig dat op korte termijn de krachten van overheden en markt gebundeld en gericht ingezet worden;
- de interactie tussen veiligheid, aantrekkelijkheid en economie kan in de praktijk verder verbeterd worden. Dat vereist een eendrachtige en integrale aanpak. Die aanpak mondt uit in afspraken over multifunctionele oplossingen voor veiligheid en het ruimtegebruik in, op en rond de kering.

Streefbeeld

Ons streefbeeld voor de toekomst is een veilige en vitale kustzone van het Zwin tot de Eems-Dollard. Het kustfundament en de keringen blijven met een optimale kosten-batenverhouding onderhouden en meegroeien met de relatieve zeespiegelstijging opdat toekomstige generaties voldoende ruimte behouden om deze aan mogelijke ontwikkelingen en aan de dan geldende eisen en wensen aan te passen. Dat is het meegroeiprincipe uit het Nationaal Kader Kust (2011). De maatregelen voor veiligheid zijn optimaal ingepast in de omgeving, in die zin dat lang van tevoren wederzijds geanticipeerd wordt op ontwikkelingen.

In de eenheid van de kust als geheel onderscheiden zich de lokale en regionale verschillen, i.c. de unieke kwaliteiten van de Nederlandse kust van weidse uitzichten, natuurlijkheid, vrije toegankelijkheid, afwisseling van rust en reuring, long en buffer voor de meer verstedelijkte omgeving. Als geheel biedt de kust een modern, gevarieerd en attractief toeristisch en recreatief product en gewaardeerd woon- en verblijfsgebied met goed bereikbare badplaatsen, stranden, beschermde drinkwatergebieden, jachthavens, recreatiegebieden en vitale natuurgebieden. Ook biedt zij een excellent vestigingsklimaat voor ondernemers en zijn er krachtige zeehavens als ankers van de Nederlandse economie. Het op peil kunnen houden van de kustveiligheid is daarvoor

De gevolgen van klimaatverandering lijken nog ver weg, maar het werken aan de opgave om de stijging van de zeespiegel bij te houden is al begonnen. (foto: Rijkswaterstaat; bewerking: Beautiful Minds)

van het grootste belang. Veiligheid geeft zekerheid en versterkt op zichzelf al de bereidheid om te investeren. Daarnaast kan het vereiste beheer en onderhoud voor een veilige kust meekoppelkansen bieden, die beter kunnen worden benut. Beter samenwerken is daartoe de sleutel, met suppletiezand en meegroeiconcepten als belangrijke middelen.

Dit ontwikkelingspanorama zal niet alleen de kust economie, maar ook de economie van Nederland, de topsectoren en onze internationale positie een substantiële impuls geven. Bij dat laatste denken wij vooral aan de internationale behoefte aan onze kennis en ervaring met watermanagement en ruimtelijke adaptatie in dichtbevolkte delta's en overige kustzones. Wanneer we blijven innoveren kan de kust fungeren als internationale etalage van waterbeheer en meervoudig ruimtegebruik.

Zandig systeem

- Kustfundament
- Huidig zanddelend kustsysteem
- Niet-zanddelende deelsystemen*
- Niet-zanddelende deelsystemen (drooggelegd)
- Duinen (als onderdeel van het zanddelend systeem)

Kaart van het Nederlandse zandige kustsysteem. Een zandig kustsysteem is een geheel van (overwegend) zandige kustwateren, estuaria en zeegaten inclusief zandige oevers (stranden en duinen). In ons land onderscheiden we binnen dit zandige systeem zanddelende onderdelen (kustfundament, Waddenzee en Westerschelde) en niet-zanddelende onderdelen (de semi-afgesloten bekkens in de Zuidwestelijke Delta zoals Oosterschelde, Grevelingen en Haringvliet en de bekkens langs de Waddenzee (IJsselmeer, Lauwersmeer). Zanddelend wil zeggen dat tussen die onderdelen van het zandige systeem actieve uitwisseling van zand plaatsvindt als gevolg van waterstroming en wind. (kaart: DPK / Jelle Gulmans)

* Deze deelsystemen zijn na 1900 door menselijke ingrepen vrijwel afgesloten van zanddeling met het kustsysteem

→ 2. RICHTINGGEVENDE KEUZES

Voor elk van de drie hoofdpunten (a. veiligheid, b. economie en aantrekkelijkheid en c. integratie van veiligheid en ontwikkeling) hebben wij richtinggevende keuzes gemaakt.

a). KEUZES VOOR KUSTVEILIGHEID

Situatie

De uitgangspunten voor kustveiligheid is goed. De inspanningen voor beheer en onderhoud in de afgelopen decennia hebben hun nut bewezen. De bescherming die de kust biedt aan het achterland, is toereikend en de kans om achter de duinen, dijken of dammen te overlijden vanwege een overstroming door de zee is bijzonder klein (individueel risico kleiner dan 10^{-5}). De ervaringen met de aanpak en succesvolle afronding van de zwakke schakels zijn uiterst positief. Voorlopig is het uit oogpunt van veiligheid en areaalbeheer verantwoord de kust te onderhouden met minimaal 12 miljoen m^3 zand per jaar en hebben we de tijd om al doende te leren en om praktijkinnovaties te testen. Op termijn moet het suppletievolume omhoog. Het is van groot belang om tijdig en inter-bestuurlijk besluitvorming voor te bereiden voor de toekomstige verhogingen van het suppletievolume en voor het testen van praktijkinnovaties.

De verwachtingen en nieuwe inzichten met betrekking tot de gevolgen van klimaatverandering en relatieve zeespiegelstijging (d.i. inclusief bodemdaling) vereisen de komende decennia de voortzetting van optimaal beheer en onderhoud. We hebben scherper in het vizier wat de gevolgen van relatieve zeespiegelstijging op middellange en lange termijn zouden kunnen zijn. De verwachting voor wat betreft de waterveiligheid is dat de bescherming die de kust biedt, de komende eeuw over het algemeen toereikend zal blijven bij optimaal beheer en onderhoud. Dit beeld kan veranderen indien zich nieuwe inzichten aandienen over de effecten van de relatieve zeespiegelstijging op de waterkering of nieuwe inschattingen beschikbaar komen over de gevolgen van een overstroming.

Het waterveiligheidsbeleid gaat de komende jaren over naar de risicobenadering. De consequenties van de actualisering van waterveiligheidsnormen voor de kust worden nog nader uitgewerkt. Het nieuwe waterveiligheidsbeleid gaat uit van drie doelen:

een basisveiligheidsniveau van 10^{-5} achter de kering, mogelijk aanvullende bescherming in geval van maatschappelijke ontwrichting en mogelijk aanvullende bescherming voor vitale infrastructuur. Ook na deze actualisering zal de kustveiligheid naar verwachting toereikend zijn onder de conditie van goed beheer en onderhoud van het zandige systeem. Mogelijk heeft de actualisering ook invloed op de reserveringszones. Dit zal in het Deltaprogramma 2015, dat op Prinsjesdag 2014 verschijnt, duidelijk worden.

Locatiespecifiek is al wel een aantal toekomstige aandachtslocaties voor veiligheid geïdentificeerd, waar de kering in de loop van deze eeuw, ondanks meegroeien kustfundament en handhaven VKL conform huidige praktijk, mogelijk niet meer voldoet. Nieuwe inzichten kunnen leiden tot verandering in het naar voren of naar achter in de tijd schuiven van deze aandachtslocaties en kunnen in principe leiden tot een verandering in het aantal locaties. We moeten dus doorgaan met op de zeespiegelstijging afgestemd beheer en onderhoud en tegelijkertijd anticiperen op mogelijke ontwikkelingen.

Preventie

Preventie is en blijft het uitgangspunt voor de veiligheid van de kust en het achterland. Dat is de eerste laag van meerlaagse veiligheid. Mocht er desondanks toch een calamiteit optreden, dan is evacuatie naar hoger gelegen plekken de enige mogelijkheid. Dat is de derde laag van meerlaagse veiligheid. De veiligheidsregio's moeten hiervoor plannen maken en voorzieningen treffen. Voor de buitendijkse gebieden kunnen maatregelen uit de tweede laag (ruimtelijke inrichting) tot een hogere veiligheid leiden dan nu het geval is.

Meegroeien

Wij streven ernaar dat het kustfundament in evenwicht blijft met de relatieve zeespiegelstijging, dat de kustlijn kan worden gehandhaafd en dat de zandbalans van het totale zandig systeem van de kust op orde blijft. Dat betekent dat het beheer en onderhoud van de zachte en harde weringen wordt voortgezet op basis van het principe van 'zacht waar het kan, hard waar het moet' en dat de kustlijn in stand blijft. De ervaringen daarmee zijn positief en zand is in hoge mate adaptief (flexibel, natuurlijk, snel inzetbaar).

De route voor meegroeien van het kustfundament en de keringen in de komende decennia is als volgt:

MEER SUPPLEREN Om ervoor te zorgen dat het kustfundament in evenwicht blijft met de relatieve zeespiegelstijging, de kustlijn gehandhaafd kan worden en de zandbalans in het totale zandig systeem van de kust op orde blijft, werken we met een ontwikkelpad, waarin het volume aan zand om te suppleren geleidelijk wordt vergroot. Omdat we op sommige punten nog te weinig weten van de werking van het zandig systeem om maatwerk te kunnen leveren, leggen we tot 2020 de nadruk op een aanpak van 'leren en innoveren door experimenteren'. Daarbij zijn onder andere pilots voor geulwandsuppleties en buitendelta's in beeld. Het precieze ontwikkelpad voor de ophoging van het volume na 2020 hangt af van de uitkomsten van pilots, onderzoek en monitoring en de daarmee gepaard gaande kennisontwikkeling. Om de doelen te kunnen bereiken wordt gedacht aan een range van 12-24 miljoen m³ suppletiezand per jaar voor de periode na 2020 bij het huidige tempo van zeespiegelstijging. Bij matige tot snelle stijging van de zeespiegel komen grotere volumes in beeld. Dan is te denken aan een range van 30-66 miljoen m³ zand per jaar. Met het ophogen voorkomen we onder andere dat toekomstige generaties alleen nog maar tegen zeer hoge kosten de keringen op orde kunnen houden en dat de Waddeneilanden veel terrein verliezen aan de zee.

VOORUITKIJKEN Wij willen toekomstgericht omgaan met de keringen door realistisch en zo ver mogelijk vooruit te kijken in de tijd. Dat kan meer transparantie bieden over de vraag of en hoe de keringen op enig moment in de komende eeuw weer aangepast zullen moeten worden aan de dan geldende veiligheidsomstandigheden en welke ruimte dat biedt voor verantwoord meervoudig gebruik van de keringzone op korte termijn.

INNOVEREN Inzetten op onder andere het verduurzamen van het winnen, transporteren en suppleren van zand, zekerstellen van voldoende nabije zandwinlocaties, efficiencyverhoging en kostenverlaging, nieuwe vormen van suppleren zoals zandmotor, zandwindmolen en geulwandsuppleties en experimenteren met nieuwe contractvormen.

VERZACHTEN Inzetten van zand voor harde keringen ('verzachten') wanneer mogelijk, gewenst en kosteneffectief, omdat inzetten van zand voor onze kust de meest adaptieve en natuurlijke manier van kustversterking en kustonderhoud is.

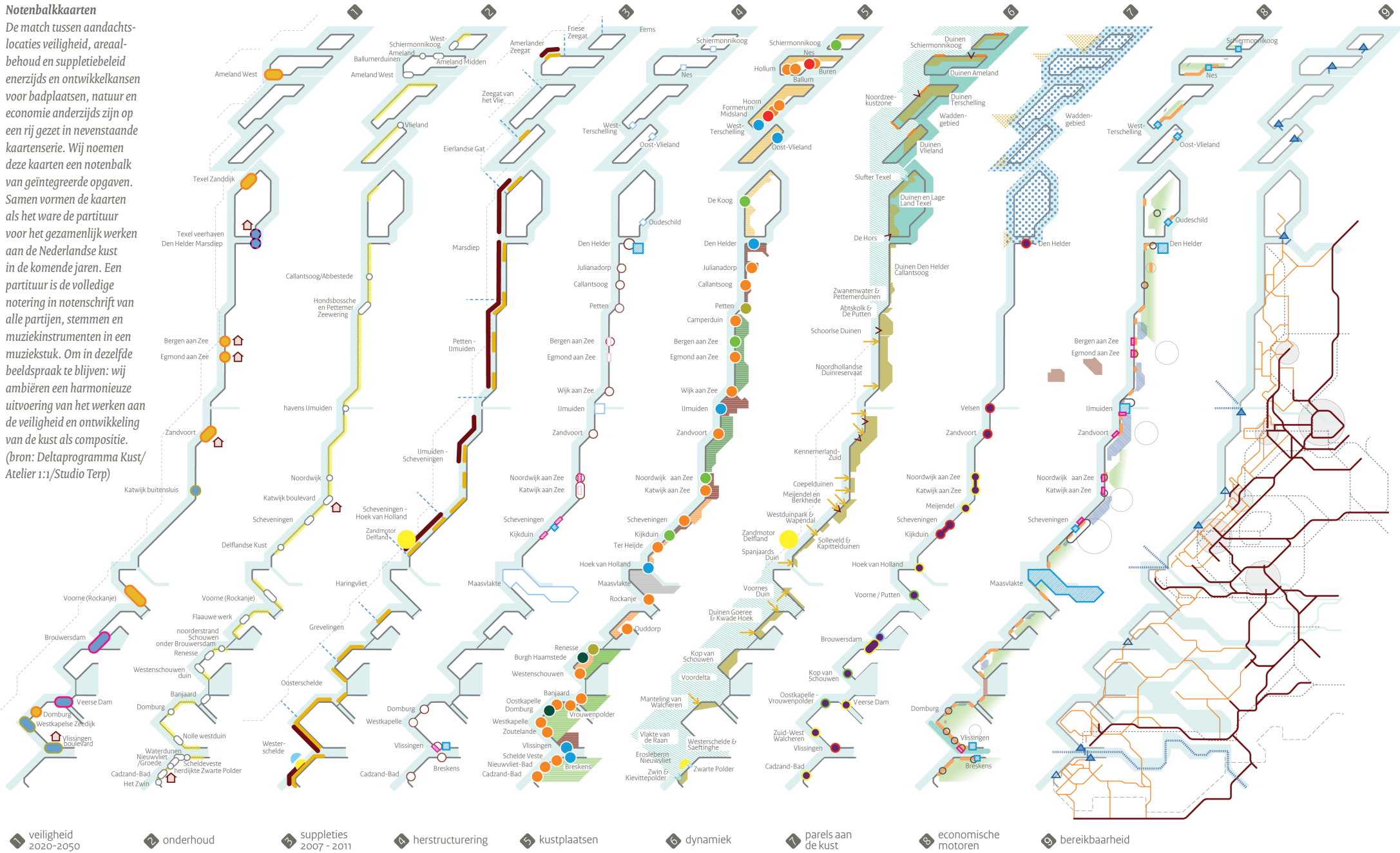
HARD WAAR HET MOET Niet alles is 'zacht' op te lossen. Nederland is ook een land van kundige dijkbouwers. Per locatie zal bekeken moeten worden wat de beste oplossing is, mede in verhouding tot de lokale economische belangen. De keuze voor zacht of hard is dus geen absolute keuze. Er zijn ook tussenvormen.

Met een relatief geringe inspanning voor veiligheid tegen overstroming door de zee, beschermen we een relatief groot maatschappelijk, economisch en ecologisch kapitaal in de kustzone en in het achterland. (Data: gemiddelde jaarlijkse suppletie conform huidige uitvoeringspraktijk (2012); inwonersaantal per april 2013 (CBS); areaal per nov 2011 (CLO) & percentage onder zeespiegel per nov. 2011 (PBL, IPCC); BNI 2012 (CBS).)
(illustratie: Deltaprogramma Kust/Beautiful Minds)

Notenbalkkaarten

De match tussen aandachtslocaties veiligheid, areaalbehoud en suppletiebeleid enerzijds en ontwikkelkansen voor badplaatsen, natuur en economie anderzijds zijn op een rij gezet in nevenstaande kaartenserie. Wij noemen deze kaarten een notenbalk van geïntegreerde opgaven. Samen vormen de kaarten als het ware de partituur voor het gezamenlijk werken aan de Nederlandse kust in de komende jaren. Een partituur is de volledige notering in notenschrift van alle partijen, stemmen en muziekinstrumenten in een muziekstuk. Om in dezelfde beeldspraak te blijven: wij ambiëren een harmonieuze uitvoering van het werken aan de veiligheid en ontwikkeling van de kust als compositie. (bron: Deltaprogramma Kust/ Atelier 1:1/Studio Terp)

1 veiligheid 2020-2050

2 onderhoud

3 suppleties 2007-2011

4 herstructurering

5 kustplaatsen

6 dynamiek

7 parels aan de kust

8 economische motoren

9 bereikbaarheid

Legenda van de notenbalkkaarten op de vorige pagina.

1 Veiligheid 2020-2050

- -20 NAP
- Lengte aandachtslocatie**
 - < 1000 m
 - 1000m - 5000 m
 - > 5000 m
- Matige zeespiegelstijging**
 - Harde kering bij matige zeespiegelstijging
 - Zachte kering bij matige zeespiegelstijging
- Soort aandachtspunt**
 - Bekleding
 - Afslag
- Snelle zeespiegelstijging**
 - Harde kering bij snelle zeespiegelstijging
 - Zachte kering bij snelle zeespiegelstijging
- 🏠 Bebouwde kering
- Uitgangspunten**
 - Matige zeespiegelstijging (35 cm/eeuw)
 - Snelle zeespiegelstijging (85 cm/eeuw)
 - Huidige normen
 - Handhaving Basiskustlijn
 - Hydraulische Rand voor waarden 2006

2 Onderhoud

- Relatie**
 - Sterke relatie Basiskustlijn en overstromingskans dijkring
 - Sterke relatie Basiskustlijn en waterkeringsnorm
 - Geen uitspraak mogelijk vanwege besluitvormingsproces ligging waterkering

3 Suppleties 2007 -2011

- -20 NAP
- Suppletievorm**
 - Strandsuppletie
 - Vooroerversuppletie
 - Megasuppletie
 - Geulwandsuppletie
 - Begrenzing sedimentcel

4 Herstructurering

- 🏗️ Havengebied met herstructureringsopgave
- 🏗️ Haven met herstructureringsopgave
- 🏗️ Haven zonder herstructureringsopgave
- 🏗️ Boulevard met herstructureringsopgave
- 🏗️ Boulevard zonder herstructureringsopgave
- Na-oorlogse wijk

5 Kustplaatsen

- Typologie plaats**
 - Stad
 - Familie
 - Haven
 - Resort
 - Camping
 - Natuur
- Typologie gebied**
 - Landbouw
 - Duin
 - Industrie
 - Stedelijk
 - Parkduin
 - Eiland

6 Dynamiek

- Natura 2000 gebieden in het kustfundament**
 - Natura 2000 op zee
 - Natura 2000 waddengebied
 - Natura 2000 landzijde
- Bestaand dynamisch kustbeheer
- ➔ Lokaties dynamisch duinbeheer
- Zandmotor
- Kerf
- Slufter

7 Parels aan de kust

- Parels
- Aard opgave**
 - Stedelijke opgave
 - Recreatieve opgave
 - Wateropgave
 - Natuuropgave: zoals N2000
 - Waddengebied als parel, waarvan waddenzee als Unesco werelderfgoed
 - Buitendelta's waddensysteem

8 Economische motoren

- Economie**
 - 1) Toeristische diensten
 - 2) Overige kustspecifieke sectoren (defensie, water- en scheepsbouw, verblijfszorg)
 - 3) Horeca en leisure
 - 🏗️ 4) Havens, zeevaart (en visserij)
 - 5a) Waterwinbedrijven
 - 5b) Windenergie
 - 6) Landbouw
- Geul
- Grootstedelijk achterland

9 Bereikbaarheid

- A-wegen
- N-wegen
- Spoor
- ⋯⋯⋯ Scheepvaartroutes
- ⋯⋯⋯ Veer
- ▲ Huidige zee(jacht)havens
- ▲ Mogelijke initiatieven zee(jacht)havens

b). KEUZES VOOR ECONOMIE EN AANTREKKELIJKHEID

Situatie

De ontwikkeling van de kusteconomie blijft achter op die van de rest van het land. In het bijzonder dreigt in sommige gebieden van de kustzone de toeristisch-recreatieve aantrekkelijkheid sleets te raken vanwege het achterblijven van investeringen. Dat geldt ook voor delen van de woningvoorraad, vooral in sommige badplaatsen. Ook staat de kwaliteit van natuurgebieden onder druk als gevolg van het gebrek aan natuurlijke dynamiek. Voor de gehele kust in het algemeen en voor de Noordzeekust van de Waddeneilanden in het bijzonder geldt dat functies en kwaliteiten behouden moeten blijven. Daarnaast moet de kustzone als geheel zich opmaken voor veranderende maatschappelijke en economische voorkeuren. Mismatch tussen vraag en aanbod leidt tot leegstand, verpaupering en ontwrichting van de sociale structuur.

De opeleving van de economie is er bij gebaat dat partijen in de kustzone goed samenwerken en werk met werk maken. In sommige gevallen gaat dat prima en wordt een resultaat bereikt om trots op te zijn. In andere gevallen ontbreekt de focus op ontwikkelingsplannen, worden er te weinig prioriteiten gesteld en is er te weinig coherentie in plaats en tijd. Daardoor worden kansen gemist. Om dat te ondervangen zijn in het kader van het Deltaprogramma Kust zogenaamde voorhoedeprojecten gestart, waarin geëxperimenteerd wordt met een integrale aanpak van veiligheid en ontwikkeling. Dat heeft mede geleid tot het identificeren van potentiële ontwikkellocaties langs de kust. Dat zijn bijzondere plekken ('parels'), waar economische, ecologische of culturele potenties aan de orde zijn en kansen kunnen worden gepakt, waarmee de kust als 'gouden rand' van Nederland substantieel versterkt kan worden.

Pragmatische insteek

De richting die wij kiezen voor versterking van economie en aantrekkelijkheid van de kust is vooral pragmatisch. Dat wil zeggen dat we op basis van ervaringskennis en met oog voor de regionale diversiteit qua aanpak en betrokkenheid stap voor stap waarde en kwaliteit willen toevoegen. Deze stapsgewijze aanpak van de ontwikkeling van de kust tot gouden rand van Nederland betekent dat steeds datgene ter hand wordt genomen waar zich op een bepaald moment kansen voordoen.

Alle overheden langs de Noordzeekust gaan meer dan nu al het geval is samenwerken aan integrale opgaven langs de kust. De vorm die daarvoor ingericht wordt, zal waar mogelijk aansluiten op bestaande samenwerkingsverbanden langs de kust, en draagt voorlopig de werktitel 'kustcommunity'. Via dit netwerk van kustoverheden kunnen lokaal, interlocaal en langs de hele kust ervaringen worden gedeeld en verbindingen tot stand worden gebracht. In de praktijk zal het vooral betrekking hebben op vraagstukken over integratie van kustveiligheid en kustontwikkeling rondom beheer en onderhoud en gebiedsontwikkeling. (illustratie: Deltaprogramma Kust/Beautiful Minds)

Met deze visie agenderen we de kust als gemeenschappelijk belang van overheden en markt. We hebben de voorkeur voor organische gebiedsontwikkeling, dat wil zeggen: vraaggestuurd, bottom-up en stapsgewijs aan het werk gaan. Daarbij komt de wens en de energie voor de ontwikkeling uit het gebied zelf en uit de markt. De rol van overheden is minder bepalend en meer faciliterend. Daarbij is de uitdaging om de ontwikkeling van de kust als geheel voor ogen te houden en lokale en regionale kansen te plaatsen in de context van de totale kustontwikkeling.

Op korte termijn bestaat de route uit de volgende stappen:

VERBINDEN EN UITNODIGEN De kustoverheden werken al op verschillende schaalniveaus samen aan de kust. Ook de opgaven en ambities voor de toekomst vragen om samenwerking. Dat geldt voor de grotere, langetermijnvragen rond het ontwikkelpad voor zand (die een tijdsbestek van meer dan een decennium zullen vragen) en voor de gewenste innovaties in de integratie van kustveiligheid, kustontwikkeling en ecologische kwaliteit. Die vraagstukken zullen zich in de praktijk van beheer en onderhoud en bij de gebiedsontwikkeling (zoals bij de parels) aandienen. Dat vraagt mogelijk aanvulling en versterking van huidige samenwerkingsverbanden om de integrale oplossingen realiteit te maken. Die realiteit slaat hierbij zowel op de integraliteit op locatie (in een specifieke badplaats, bij een specifieke kering etc.) als op de samenhang voor de kust als geheel (qua fysiek systeem, maar ook qua samenwerking, afstemming, investeringen etc.). Daarbij gaat het onder meer om meer en beter samenwerken, elkaars denkkraft en kennis benutten en van elkaar leren in de vorm van bijvoorbeeld projectgebonden samenwerkingsverbanden, structurele allianties, MIRT-afspraken en faciliteiten voor het in de gaten houden van de betekenis van specifieke lokale situaties binnen het grotere geheel van de Nederlandse kust. De elementen van lerend werken, het verbinden van publieke en private partijen, het uitwisselen van ervaringen over oplossingen waarmee zowel de kustveiligheid als de kustontwikkeling gediend zijn, zijn belangrijk voor realisatie van deze visie. Hier zal een effectieve vorm voor gevonden worden. De voorlopige werktitel hiervoor is 'kustcommunity'.

▼

PROGRAMMEREN Opstellen van een realistisch uitvoerings-programma om de kansen te pakken voor een kwaliteitsslag op de bijzondere plekken aan de kust (de ‘parels’).

▼

SAMEN FINANCIEREN Organiseren van financiële deelneming. Alle publieke en private stakeholders in de kustzone zouden bereid en in staat moeten zijn om financieel te participeren in dit uitvoeringsprogramma. Het Deltafonds kan als instrument gebruikt worden voor integrale ontwikkelprojecten, met dien verstande dat investeringen in de veiligheid geschieden op kosten van de verantwoordelijke(n) voor de waterkering, de kustlijn en het kustfundament, en investeringen die gericht zijn op het realiseren van andere maatschappelijke wensen en behoeften voor rekening komen van de partijen die daar belang bij hebben. Die partijen dragen dan bij aan het Deltafonds. Samen gebruikmaken van de fondsvorm heeft vooral als voordeel dat de beschikbare middelen gemakkelijker gespreid in de tijd kunnen worden uitgegeven. De beschikbare middelen nemen hierdoor echter niet toe. Naast deze mogelijkheid van projectgebonden integrale bekostiging met gebruikmaking van de fondsvorm van het Deltafonds wordt onderzocht of een revolving fund voor kust-ontwikkelingsprojecten levensvatbaar is.

c). KEUZES VOOR INTEGRATIE KUSTVEILIGHEID EN KUSTONTWIKKELING

Situatie

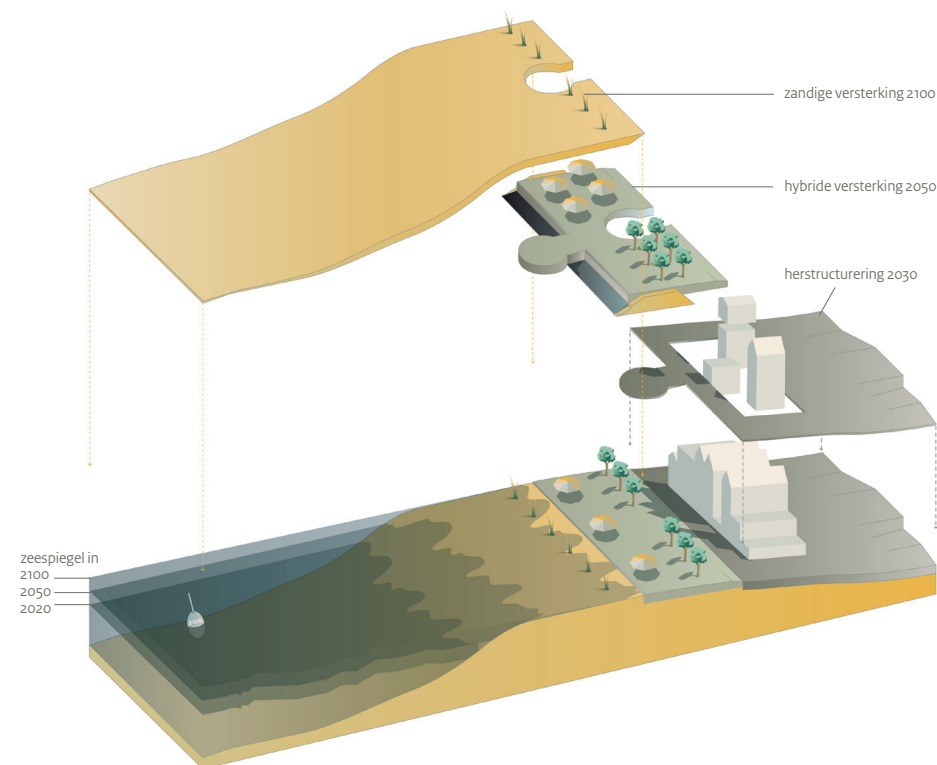
Door de kustveiligheid op orde te houden en areaal te behouden, worden condities geschapen voor het gebruik van de ruimte in de kustzone. Tegelijkertijd worden vanuit het perspectief van veiligheid ook randvoorwaarden gesteld aan ruimtelijke ontwikkeling. Ook het Natura 2000-beleid, dat kansen biedt voor natuurlijke kustontwikkeling en daarmee bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit van de kust, kan randvoorwaarden stellen aan de ruimtelijke ontwikkeling van de kust.

Cocreëren

Wij kiezen voor het slimmer benutten van de ruimte in de kustzone (zowel fysiek als door de wijze van toepassen van regels) en het creatiever stimuleren van multifunctioneel ruimtegebruik, zoals nieuwe combinaties tussen veiligheid en andere functies. Daarbij onderkennen wij dat het kustveiligheidsbeleid geen wondermiddel is voor ruimtelijke en economische ambities in de kustzone. Er zijn op korte termijn geen grootschalige veiligheidsinvesteringen te verwachten. Aanpassingen in het beheer van de kust kunnen hooguit leiden tot optimalisatie. Er zijn daarom primair acties van andere partijen dan de watersector nodig om de ruimtelijke en economische ambities waar te maken.

De route voor cocreatie is als volgt:

INTEGREREN Ontwikkelen van innovatieve bouw- en meegroeiconcepten voor alle keringen, waarmee de veiligheid en gebiedsontwikkeling in, op en rondom de keringzone in onderlinge samenhang vormgegeven kan worden. Meegroeiconcepten zijn integrale concepten. Met het verbeteren van de kennis over de effecten van en de juridische beperkingen aan objecten in de keringzone zal een integrale afweging van veiligheid en ruimtelijke ontwikkeling verbeterd kunnen en moeten worden. Meegroeiconcepten zijn combinaties van maatregelen voor de veiligheid van een kering en voor het gebruik en de inrichting van het gebied op, in en rondom die kering. De maatregelen versterken elkaar. Bovendien kan er altijd op worden voortgebouwd. Dat betekent dat bij de combinatie rekening wordt gehouden met ingrepen die in de toekomst nodig of wenselijk zijn vanwege klimaatverandering of veranderde maatschappelijke wensen. Op deze manier geven wij invulling aan

Op deze afbeelding wordt het principe van meegroeiconcepten verbeeld, waarbij opeenvolgende ingrepen voor ruimtelijke ontwikkeling en veiligheid voor een langere termijn in samenhang worden opgepakt. (voorbeeld badplaats) (illustratie: Deltaprogramma Kust/Beautiful Minds/Atelier 1:1)

het begrip ‘adaptief deltamanagement’. Dat houdt in dat we rekening houden met onzekerheden, ruimte open houden voor nieuwe wensen en zoeken naar mogelijkheden om kansen te benutten op een wijze die alle belangen van de kustzone dient, met name in het gebied op, in en rond de kering. Partijen maken daartoe in een vroegtijdig stadium afspraken over de gewenste ontwikkelrichting (2020-2050-2100) zodat kansrijke initiatieven kunnen worden ontwikkeld met minimaal risico op desinvestering.

EXPERIMENTEREN Pragmatisch aan de slag gaan met meegroeiconcepten, meervoudig gebruik van keringen en de kansen die zandsuppleties bieden om zoveel mogelijk doelen te bereiken ‘met één schep zand’. Daarbij zou aangehaakt kunnen worden bij initiatieven die nu door rijk, markt, lokale overheden en maatschappelijke organisaties genomen worden en aan het ontwikkeltraject voor de parels van de kust. Eerste stap om met toekomstige suppletieprogramma’s nog meer maatschappelijk rendement te behalen is om na te gaan hoe het proces is te verbeteren. Het gaat er om tot maatwerk te komen, er van uitgaande dat – binnen de randvoorwaarden van veiligheid, areaalbehoud en meegroeien van het kustfundament – de precieze planning en plaatsbepaling van suppleties flexibel is. Een analyse van wat in deze gevallen de meerwaarde is die extra zand kan bieden, is onderdeel van het proces.

COMBINEREN Het (tijdelijk) plaatselijk creëren van meer mogelijkheden voor natuur en recreatie, bijvoorbeeld met nieuwe tijdelijke vormen van (strand)bebouwing (die de veiligheid niet ondermijnen), het vergroten van de flexibiliteit in de dimensionering van de veiligheidszonerings in gebieden waar een overruimte aan veiligheid is en bij het opstellen van het suppletieprogramma door middel van pilots experimenteerruimte bieden om lokaal de maatschappelijke meerwaarde te verhogen met behoud van de veiligheid. Het handhaven van de BKL blijft uitgangspunt. Ook pilots zoals de Zandmotor bieden ruimte voor recreatie omdat een breder strand ontstaat. Bezien zal worden of deze aanpassingen kostenneutraal kunnen worden uitgevoerd of dat extra kostendragers nodig zijn.

11 juli 2011

18 juli 2011

5 september 2011

13 oktober 2011

10 januari 2012

20 maart 2012

14 mei 2012

4 september 2012

Verloop van het aanspoelen van de zandmotor bij Ter Heijde, ZH. Zandmotor is een voorbeeld van een innovatieve suppletievorm. (bron: Rijkswaterstaat)

3. VERVOLG

Ambitie

We gaan werken aan de toekomst van de Nederlandse kust door gezamenlijk en in aansluiting op lopende acties en onderzoek aan de slag te gaan. De basiswaarden en de uitgangspunten van het Deltaprogramma en de ontwikkelprincipes uit het Nationaal Kader Kust (2011) zijn en blijven hierbij van cruciaal belang om adaptief deltamanagement vorm te geven en uit te voeren.

De betrokken regio- en rijkspartijen geven samen invulling aan de onderwerpen van de uitvoeringsagenda. Diverse acties zullen zo spoedig mogelijk in gang worden gezet, zoals het uitwerken van meegroeiconcepten, het innoveren van suppletievormen en -contracten en de winning van zand, het programmeren van suppleties mede in relatie tot het gebruik van de kust, het werken aan de parels van de kust en onderzoek naar bijvoorbeeld de effecten van bebouwing in zandige keringen. Aangezien integrale oplossingen op en in de kering de adaptatie van de veiligheidsmaatregelen in de toekomst complexer kunnen maken, is investeren in kennisontwikkeling en indien nodig bijstelling van wet en regelgeving nodig.

Vanuit het Deltaprogramma wordt de minister van Infrastructuur en Milieu geadviseerd over onder meer de langetermijndoelen van suppleties. Lerend werken, monitoring en langetermijndoelen vormen een belangrijke basis voor Rijkswaterstaat voor programmering van de groei in suppletievolumes. De uitvoering van alle acties wordt geprogrammeerd in het Deltaprogramma 2015 en in gebiedsagenda's. Door deze gezamenlijke uitwerking zullen kustbeheer en kustveiligheid voortaan in meer samenhang met kustontwikkeling geprogrammeerd zijn. Ook in de Voordelta van de Westerschelde liggen kansen om in synergie de veiligheid, natuurlijkheid en toegankelijkheid van het Schelde-estuarium te versterken. De aanpak ervan zal in de grensoverschrijdende samenwerking met Vlaanderen opgenomen worden in de agenda voor de toekomst.

Het Deltaprogramma is een nationaal programma. Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen werken hierin samen met inbreng van maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Het doel is om Nederland ook voor de volgende generaties te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoet water.

Het Deltaprogramma kent negen deelprogramma's:

- Veiligheid
- Zoetwater
- Nieuwbouw en herstructurering
- IJsselmeergebied
- Rijnmond-Drechtsteden
- Zuidwestelijke Delta
- Rivieren
- Kust
- Waddengebied

De Nationale Visie Kust is een uitgave van het Deltaprogramma Kust.

U kunt de digitale versie van de Nationale Visie Kust terugvinden op:
www.nationalevisiekust.nl

Meer informatie over het Deltaprogramma kunt u vinden op:
www.rijksoverheid.nl/deltaprogramma en
www.deltacommissaris.nl

Wilt u reageren op deze uitgave:
rachida.talhi@minienm.nl
Deltaprogramma | Kust
Postbus 20901 | 2500 EX Den Haag
www.deltacommissaris.nl
www.rijksoverheid.nl/deltaprogramma

september 2013